

dinis, quam ex Australio ligno fecerat Davies, tignarius, quae diligenter et alte defixa multos annos reservabat memoria quinque illorum, quorum inscripta nomina sunt et honores. Gherry-Garrard inscribendum curaverat « In memoriam », et post nomina: « qui revertentes a polo antarctico mense Martio anno 1912 obierunt.

Quaerentes invenerunt - pugnantes non cesserunt ».

Longe signum in Rossi glaciem prospicit.

Et opere perfecto spatio bidui Terra Nova cursum tenuit versus septentriones ad occidentalem oram sinus Murdonii, ad portum graniti; postea ad illam speluncam niveam omni carcere foediorem, ubi Campbell cum suis hiemem agere coactus erat. A. d. IV. Idus Febr. Terra nova attigit Oamaru, parvum Neoselandiae portum. Pennell et Atkinson egressi in terram telegraphicos mandaverunt nuntios ad *Central News* ad « communem sedem rerum novarum per orbem divulgandarum ». Pridie Idus Febr. appulerunt in Lytteltonensi portu demissis vexillis. Milia hominum confluxerant salutantes et suum testantes dolorem. Quae doloris significaciones ex omnibus mundi cultioris partibus per complures dies continuos allatae sunt. Terra autem Nova III. Idus Mart. ex illo egressa portu, postridie Idus Iun. anni 1913, ipso anniversario profectionis die tertio, pervenit in Britannicum portum Cardiff.

Habes optime lector, quae ex commentariis Scotti, ut polarem illam molitionem cognosceres, iudicaveram licere decerpsti. Quodsi tu tibi nunc videris detexisse languidum quoddam et inornatum tantisque laboribus minus accommodatum narrandi genus, non tu rem detexisti novam, verum quam ego dudum planeque senserim. Sed si vel ex languidis meis desiderare coepisti rem diligentiore cognitione dignis-

simam, vel ut editionem Anglice scriptam, ut emas, sim auctor: ab John Murray, *London W 1, 50 Albemarle Street*. vel, si mavis eleganter Germanice, ab F. A. Brockhaus, *Leipzig C. I. Querstr. 16.* - Quibus ex libris cognosces etiam, quae ceteris Scotti sociis fuerint proposita, quibus illi laboribus et aerumnis se ipsi exposuerint, ut scientiae naturalium rerum servirent et gloriae patriae suaee. Et speramus quidem tantum eos suscepisse laborem cum Dei summi voluntate, hoc magis, quod in illis regionibus non obliscebantur religionis. Sed mihi scribenti saepe occurserunt illi labores qui pro re Christi in Eskimorum terris et in aliis mundi partibus et suscepti sunt a missionariis nostris et suscipiuntur. Etiam hoc cogitare coepi multos certe reperiri sacerdotes catholicos, qui tali expeditioni libenter associati in antartica continenti per duos vel per tres annos Christiana ministraturi essent mysteria. Pulchrum esse subibat orationem ab ipso Christo, universi herede mundi, discipulis traditam in utroque polo huius terrae globi recitatam esse, et pulchrum fuisse futurum, si in antarctico polo aurea demissa esset nomine Christi in terris vicaria crux, quemadmodum factum tradunt in polo arctico. Postremo: Quam stulti - inquam - sumus, qui a fortibus hominibus incredibiles videntes suscipi labores, exauriri aerumnas, perferri frigora, quibus illi ad polum terrae penetrare et servire velint gloriae Angelorum, ne vigesima quidem laboris parte mercari cupiamus illum caelestem polum perpetuamque Angelorum societatem!

FINIS.

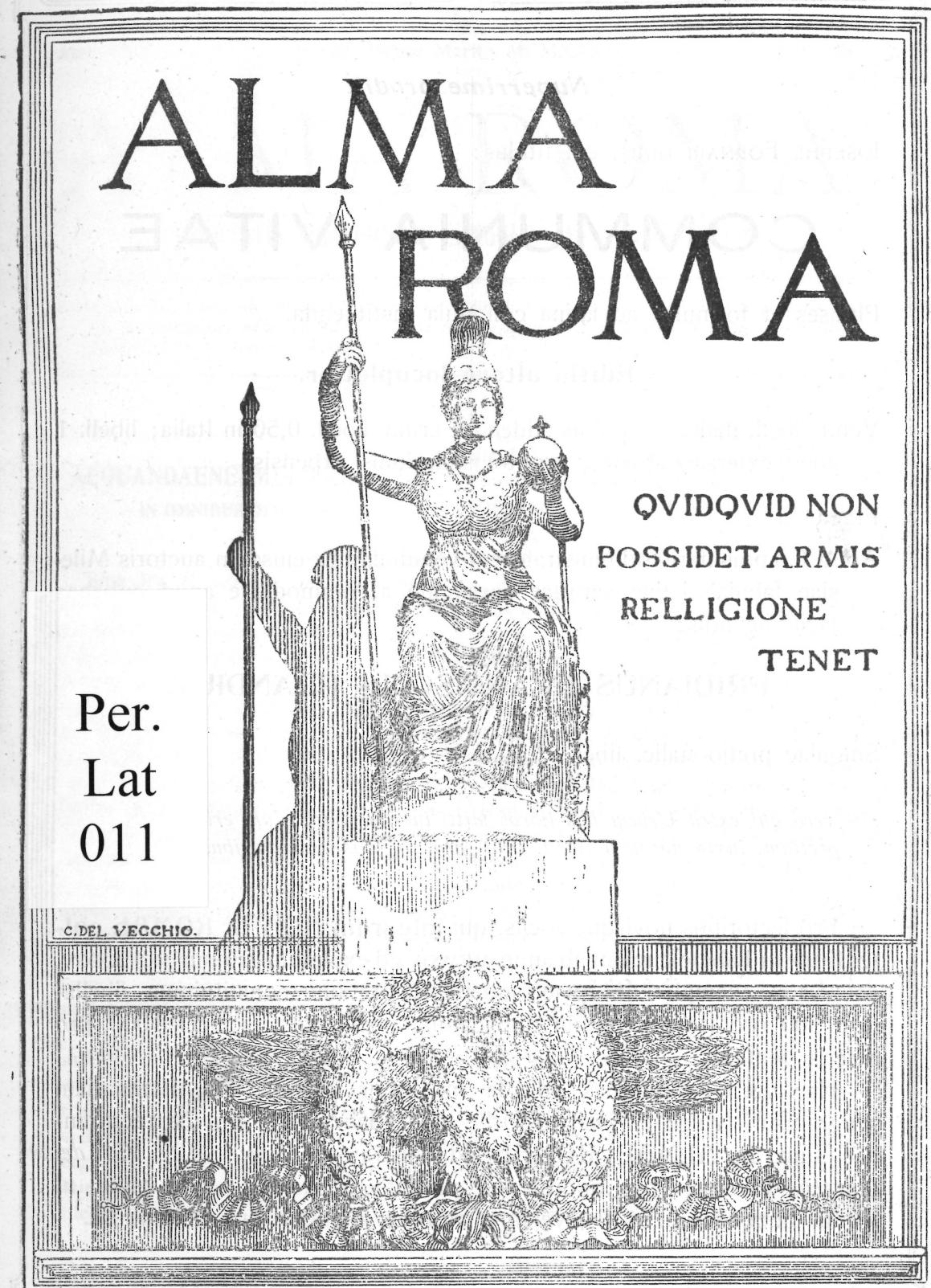
ANDREAS HABERL.

IMPRIMATUR: Fr. A. ZAMPINI. Ep. Porphyreon.,

Vic. Gen. Civitatis Vaticanae.

Dr. JOSEPHUS FORNARI, Moderator, Sponsor.

TYPIS POLYGLOTTIS VATICANIS.

SINGULIS MENSIBUS EDITUR TYPIS POLYGLOTTIS VATICANIS.

Ann. XXII

Romae, Mense Martio MCMXXXV

Fasc. III

Nuperrime prodit

IOSEPHI FORNARI opus, cui titulus:

COMMUNIA VITAE

Phrases et formulae ad latina colloquia instituenda.

Editio altera locupletior.

Venit libell. italic. 8; quibus addendae erunt libell. 0,50 in Italia; libell. 1 apud exteras nationes, pro transmissionis expensis.

Praeterea

Apud Commentarii Administratorem venumdantur eiusdem auctoris Mileiae fabulae latine scriptae scenisque accommodatae apud ephebea facile agendis:

FRIDIANUS-FRANCISCVLI PRANDIUM

Singulae pretio italic. libell. 2.

(*Iis vero qui extra Urbem hos libros mitti iubeant, addendum erit publici cursus pretium, iuxta normam libell. 0,60 pro singulis exemplaribus.*)

Pro lectoribus novisque sociis, qui **integram ALMAE ROMAE collectionem** habere cupiant ab anno MCMXIV ad expletum annum MCMXXXIV, paucorum exemplarium quae supersunt pretium constituimus libellorum 500 pro Italia; pretium duplicatum, libell. italic. scilicet 1000, pro exteris gentibus.

Hae vero collectiones, adiecta in litteris pecunia per nummariam syngrapham (vulgo *chèque*) in Urbe exigendam, *recto tramite* requirendae sunt ab **ALMAE ROMAE** administratore (*Roma, 12, Via del Governo Vecchio, 96*): quod enim pretium positum est, non sinit ut foenus aliquod bibliopolis, vel mediatoribus quibusvis rependi possit.

ALMA ROMA

LATINITATIS PRAECONIUM SINGULIS MENSIBUS EDITUM

Premium subnotationis an. MCMXXXV est pro Italia libell. 15; pro ceteris nationibus summa italicas lib. 30 exaequias; ante solvendum rectoque tramite mittendum ad IOSEPHUM FORNARI doctorem Romam, Via del Governo Vecchio, 96.

AEQANDAENE MULIERES VIRO IN OMNIBUS DISCIPLINIS?

Sine ira et studio rem aggredimur, dum praejudicialis quaestio suapte exortitur graviore expendenda consilio, stylo exprimenda graviore. Viro daturne mulier aqua, compar, et socia; an minor, et quasi commendata potentiori? Si primum, par pari nihil debet, ergo libera mulier a quavis potestate viri; vir igitur tyrannidem faciet, si mulierem ad labores impulerit, quibus ipse nutriatur ab illa. Sin alterum, honor onere, honore onus tutelae rependendum est; atque ideo mulierem vir, qui caput eius est, enutriet, alet, fovebit, atque tuebitur; nec interest utrum uxor, an mater, soror, an filia, an consanguinea, an ancilla, fuerit: quod mulier sit, unum sufficit. Haec, quasi scholastico acinace usi cominus, edimus. At mulieri tanta dignitas et reverentia est, ut eam prope modum immortalibus aequet diis; quid enim matre augustius, uxore carius, sorore sanctius, avia et amita venerabilius, si Numen in terris exceperis? Iudicabis ergo, lector, desperatissimi philosophi beluinam sententiam, quae mulieres definiebat dimidium humani generis impen-

dio, labore, caede alterius dimidii vivens!... Haec in perniciem familiarum nostra tempora retulerunt? Quisnam aequo animo haec de matre, de uxore, de filiabus, de sororibus suis tolerabit?

Attamen haec omnia reducit, qui aequaliter mulierem in laboribus viro, sive labores huiusmodi ii sint, quibus apud silvestres barbarosque Africæ, Americae et Asiae populos feminae damnantur forma humanae, officio deteriores asellis; sive in intellectu simul atque opere praesumentur, prouti habeantur si mulieres medicæ, artifices, causidicæ, litteratae, et reliquis imbutae disciplinis optentur. Qui mulieres captiosis eruditio[n]is verbis inebriant, non elevant, sed ad iugum et servitutem inducunt.

At nobis, qui Christiani sumus, qui Evangelio attendimus, quasi lucernæ ardenti in caliginoso loco, melior et certior iudicandi via patet. Iubet enim nos Apostolus mulieri parcere tamquam infirmiori vasculo; iubet Christus in illas obsequium veluti in animas, queis patet caelum, quae nobiscum peregrinantur in terris aeternam felicitatem in caelis aliquando virtutibus adepturae: iubent sacrae litteræ denique memorari illa verba creantis Dei, qui mulierem dum homini condidit (et futura tamen videbat): «Faciamus, — dixit —,

adiutorium viro, illi simile»; simile, inquam, non aequum; longe enim et quam longissime paritas a similitudine distat. Itaque sociam, non parem fecit, auxiliatricem in laboribus ferendis, non aemulam constituit, dixitque homini: «In sudore vultus tui comedes panem», mulieri nihil huiusmodi dixit, atque ideo a durissimis laboribus exemit: unice huic, quod pareret in dolore filios, et viro subiiceretur. Hinc qui mulieri libertatem preeferunt, illi mihi videntur feminae offerre quod antea perdidit, scilicet aequam cum viro societatem et parem; at nescia reverti Numinis vox improbum urget conamen, quippe nec dolores parturientis auferunt, nec praepotentiam viri destruunt, nec paritatem virum, ingenii, mentis, consilii redundunt misellis. Quibus quum haec desint, pronus et quotidianus in servitutem casus, atque hic eo durior et atrocior, quo magis viro erit femina laboribus utilior suis. Si vero, quod experientia probamus, minor quam utilis femina sperato fuerit, rixae, despectus, mala verba, ruinae. Scimus enim mulieres optimas, quantumvis optimas, altaque praeditas mente anima duce, voluntate auxiliantibus atque intellectu, eo potuisse, ut maximum sibi patriaeque suae nomen, et maximas opes ferme in artibus singulis comparaverint.

Age iam; quot habuit Graecia vates eximios? Sexcentos. Dabis pro tot unam Sapphonem quae non Homero, non Pindaro, non Euripidi, non Sophocli, non Aeschylo comparanda est; longissime distat. Vix Alcaeum compar habetur, ac tamen candide confitetur Ovidius non aequare:

*Nec magis Alcaeus, consors patriaeque, lyraeque,
Laudis habet, quamvis grandius ille sonet.*

Numquid in Latinis Falconiam Probam cum Vergilio, Statio, Lucano, Horatio, Lucretio, Terentio, Claudio comparabit, quae centum et ultra gradibus Si-

donio Apollinari et Prudentio, quin etiam Damaso inferior est? Et nos, qui tot habemus poëtrias italico carmine insignes, numquid hae Allighero, Petrarchae, Areosto, Tasso, Metastasio, Alferio, Montio bellum utile inferent? Qui tot habemus illustres pictura, sculptura, musica feminas, edemus ne nomen ab iis, quod Raphaeli, Bonarrotio, Iulio Romano, Leonardo, Signorelli, Della-Porta, Canovae, Titiano, Fracassino, Murillo, Rygierio, Berninio, et sexcentis post hosce comparetur? Quae-nam ausa est opus, quod a longe saltem sequeretur Paisiellum, Cimarosam, Per-gulensem, Palestrinam, Rossinium, Bellini, Donizettium, Mercadantem, Raimondium, Pacinium, Ponchiellum, Petrellam, Verdium? Si medicos exquisieris annales, vix invenies idoneam docendo in athenaeo aliquo. Dic idem in iure; dic in mathesi et in reliquis. Atque hic ego affirmo ac teneo, quos illae olim suscep-tunt honores, bono iure tenuisse, bono certamine suscepisse, atque illud corde toto detestor, quod invidus Corillae titulis monumentoque adscripsit:

Gloria parta genis, partaque luminibus.

Delatores horreo apertos, opertos indices, non minus ac detractores apocriphos. At illud semper exstabat, mulieres in artibus ingenuis, non minus ac litteris, sapien-tioribusque disciplinis, etsi tamquam prodigiales et portentosas habitas, nunquam tam vel mediocres viros aequasse. Quaeso, undenam hoc? Ex instinctu dicam, ex in-dole, ex ipso feminei corporis tempera-mento, quod quidem quanti sit nemo non videt, ex infirmitatibus adventantibus, ex omnibus hisce simul coniunctis, quo fit ut mulier huiusmodi, quae sexus proprii supergraditur vires, tamquam prodigium habeatur, gaudeatque *viris concurre-re virgo*.

Quemadmodum itaque, rari etsi ferantur caeci, muti, claudi, surdi, imbecilles, inter viros, non ideo tales dicimur, pa-

resque imbecillibus, surdis, claudis, mu-tisque caecisque existimamur viri omnes, ita, quamvis insignes in scientia discipli-nisque optimis nonnullae feminae enumera-rentur, ideo minime dicendae erunt omnes aptae ad has artes et disciplinas, nec illis imponendus erit labor, cui delicatissimum corpus saepissime impar est.

Quid ergo dicemus, quasi retia primae huius elucubrationis nostrae trahentes ad navim? Dicemus, quae apparent: liberam esse puellis viam reliquendam; siquae studiis, siquae litteris, sive disciplinis in-dolem, potiantur optato tramite, currant, et feliciter currant. Hoc ominamur; pa-rentes vero sedulo caveant ne delicatulas, ne labori improbo studiorum impares, inconsutas illae, imprudentes, temerarias dent manus, desertae viribus in via moriturae potius, quam regressurae, et re-cessurae magna cum sui ignominia.

G. P.

3º) in ceteris usu receptis dicendi rationibus; v. g.:

Aes alienum - Pro virili parte - Exspe-ctatione citius - Plus aequo - Terra ma-riique - Ultro citroque - Ventis remis - Sursum deorsum.

II. - Quaevis appositio postponitur 1º) nomini proprio; v. g.:

Lysimachus rex (Cic., *Tusc.*, I, 43).

Archias poëta - Dionysius tyrannus - Alexander, rex Macedonum - Pythagoras et Plato, locupletissimi auctores (Cic., *De div.*, II, 58, 19).

2º) aut magis praecipuo; v. g.; *Philosophia, vitae dux* (Cic.).

Nisi tamen 1º) peculiaris ei vis insit; v. g.: *Vir magno ingenio Lucius* (Cic.). *Poëta Ennius* (Cic.).

An *Scythes Anacharsis* potuit pro nihilo pecuniam ducere, nostrates philosophi fa-cere idem non potuerunt? (Cic., *Tusc.*, V, 32, 90).

Duas *urbes* potentissimas, Carthaginem atque Numantiam, ab eodem Scipione esse deletas (Cic.). - *Cinna collegae* sui Cn. Octavii praecidi caput iussit (Cic., *Tusc.*, V, 19, 55);

2º) aut usus sit contrarius, praesertim in nominibus, ut aiunt, geographicis et in quibusdam usu receptis dictionibus; v. g.:

Ludi Floralia - Ludi Megalesia.

Cimon in oppido Citio mortuus est (CORN. NEP.).

Fluvius Eurotas propter Lacedaemonem fluit (Cic.).

III. - A vocativis vulgo non incipit oratio; ¹ sed nonnullis vocibus, pronomi-

¹ Saltem quum aliquem pacate alloquimur. Verum, in oratione vehementiore, quum compel-lamus, vocativus, initio sententiae ponitur; v. g.: *Tiberine pater*, inquit, te sancte precor (TIT. LIV., II, 10). — *Patres Conscripti*, Micipsa pater meus... (SALL., *Iug.*, 14).

b) Latine vocativus plerumque sine praeente

¹ Cf. fasc. sup.

nibus praesertim, iisque imprimis eiusdem personae, hi recte postponuntur; v. g.: *Credo ego vos, iudices, mirari (Cic., Pro Rosc. Am., I).*

Quod quidem ego, Brute, ex litteris sentiebam (Cic.).

Etsi contentus eram, mi Dolabella, tua gloria (Cic., Fam., IX, 14).

Quousque tandem abutere, Catilina, patientia nostra? (Cic., Catil., I, 1).

IV. - Pronomen «*quisque*» immediate postponi solet: 1º reflexivis; 1º v. g.:

Etsi suae quemque fortunae maxime paeniteat (Cic., Fam., VI, 1).

Suum quisque noscat ingenium (Cic., De Officiis, I, 31).

Pro se quisque quod cuperat afferebat (Cic., De Officiis, III, 14).

2º relativis; v. g.:

Quod cuique obtigit, id quisque teneat (Cic., De Offic., I, 7).

Quam quisque norit artem, in hac se exerceat (Cic., Tusc., I, 18).

3º interrogativo «*quis, quae, quod, quid*» et aliis; v. g.:

Videndum est quid quisque sentiat (Cic.).

Praedici posset quid cuique eventurum et quo quisque fato natus esset (Cic., De Divin., I, 1).

interiectione usurpat, nisi ad exprimendum magnum affectum in vehementi apostrophe aut exclamatio; v. g.: *O tenebrae, o lutum, o sordes, o paterni generis oblita (Cic., In Pis., 26).*

N.B. - Nominativus pro vocativo usurpari potest in exclamatioibus, aut accusativus; v. g.: *O conservandus civis (Cic., Phil., XI, 18, 37).*

1º Attamen *quisque* reflexivo interdum praeponitur; v. g.: *Quanti quisque se ipse facit, tanti fit ab amicis (Cic., De Am., 16, 56).* — *Ut quisque sibi plurimum confidit (Cic., De Am., 9, 30).* — *Quod quisque sua manu ex hoste captum domum retulerit (Tit. Liv., V, 20, 8).* — Id enim maxime quemque decet, quod est *cuiusque* maxime *suum (Cic., Off., I, 31).* — Cf. BERGER, *Stylistique latine*, n. 151, 10º.

Quotus enim quisque est qui possit... (Cic., Att., I, 13).

4º superlativis; v. g.:

Optimus quisque maxime gloria ducitur (Cic.).

Ex ceteris philosophis nonne optimus et gravissimus quisque confitetur multa se ignorare? (Cic., Tusc., XIII, 28).

5º ordinalibus; v. g.:

Quartus quisque annus est intercalaris. Quinto quoque anno Sicilia tota censetur (Cic., Verr., II, 5, 56).

V. - Post unam alteramve vocem ponuntur verba «*opinor, credo, inquam (inquit), quaeso*», quae breves propositiones formant, quas «*incidentes*» vocamus; v. g.:

Vult, credo, gratissimum facere suis. Animus aeger, inquit Ennius, semper errat.

Vide, quaeso, satisne rectum sit.

VI. - Praepositiones generatim casibus suis praeponuntur, idque immediate; v. g.:

Huiusce rei potestas omnis in vobis sita est (Cic., Pro Mur., 38).

De Hispania novi nihil, sed exspectatio valde magna (Cic., Fam., XI, 17).

Plus eloquentia circa movendum valet (Quint., IV, 5).

Postponuntur semper «*versus*» et «*tenuis*», uti et substantiva «*instar, opera, causa, gratia, ergo*», quum praepositionum vices agunt; v. g.:

Lateri capulo tenus abdiditensem (Verg., Aen., II, 553).¹

Praepositiones «*ante, contra, inter, propter, circa, penes, ultra*», et monosyllabae «*de, ex, cum, post, in, ob*», quum sub-

¹ Poëtae autem et recentiores historici alias etiam praepositiones substantivis postponunt; v. g.: *Viam propter.*

Tullius tamen scripsit: *Multa facimus causa amicorum (Cic., De Am., 16); et alia id genus, quae non imitanda.*

stantivum regunt instructum adiectivo, participio aut pronomine, frequenter mediae inter utrumque collocantur; v. g.: *Medios inter hostes.*

Quibus de rebus mihi pro rei dignitate parum dixisse videor (Cic., Pro Client., 58, 160).¹

«*Ante, contra, inter et propter*» interdum postponuntur relativo, cui nullum substantivum adiungitur; v. g.:

Ii quos inter erat. Is quem contra venerat.

Diem Chabriae praestiterunt, quam ante domum nisi redisset, capit is illum damnaturos denuntiarunt (Corn. Nep., Chabr., 3).²

Praepositio «*cum*» postponitur et adnectitur pronominibus personalibus. Relativo autem subiecti potest, non debet; v. g.:

Vobiscum - Quibuscum vel cum quibus.³

Inter praepositionem et eius casum seu regimen intercedere potest genitivus qui cum praepositionis regimine velut unam notionem efficit; v. g.:

Inter sociorum iura (Cic., Verr., I, 33). Sextum post cladis annum (Tac., Ann., I, 62).

Propter Hispanorum apud quos fuerat consul penurias.⁴

¹ Sic magis eluet adiectivum quod praepositioni praecedit; v. g.: *Magna ex parte — Summa cum cura. — Paucos post menses — Tribus de causis — Qua de causa.*

² Item, sed rarius, «*circa, penes, ultra*» - «*De* autem, non nisi in iuris formulis; v. g.: *Quo de agitur (Cic., De Inv., I, 19, 27).*

³ Cicero scribit «*quicum*», quasi unice quum sermo est de re aut persona determinata, ut dicimus; v. g.: *Avunculo, quicum erat nostra materna (Cic.). — Usurpat quicum quando agitur de persona sive determinata sive indeterminata; v. g.: Quidam socius et affinis meus, quicum mihi necessitudo vetus intercedit (Cic.). — Quid dulcius quam habere quicum omnia audeas sic loqui ut tecum? (Cic.).*

⁴ Alius casus etiam raro sic interseritur; v. g.: *In bella gerentibus (Cic.). — Adversus hostilia Sullae victoram. (Cf. BERGER, p. 314).*

Rarius praepositio intercedit inter genitivum et nomen a quo regitur ille genitivus, nisi tamen genitivus sit pronomen relativum aut demonstrativum; v. g.:

Quorum de virtutibus.

(Ad proximum numerum)

S. Leonardi in Helvetia.

I. Jss.

ANIMALIA MIRABILITER DEMIGRANTIA

Neminem credimus latere posse qua causa plurimorum animalium de loco in locum quotannis demigratio fiat, qua causa certo tempore quotannis accidat, qua sit causa quotannis certo pariter mense redditus. Satis explicasse omnia plerumque videmur, si dixerimus hoc esse ex ineluctabili necessitate cibi, cuius defectu premuntur, urgentur; et quis fami instanti resistat?

Non tamen omnia nitent; subsunt enim pleraque in factis, quae inexplicabilia passim habentur, quum notiones in animalibus indicent, immo sapientiam ostendant, quam homines, etsi consilio, intellectu praediti, longo saeculorum decursu vix adipisci potuerunt. Ut rem ad communia et fere quotidiana feram, in promptu causa est, qua alaudae, motacillae, turdi e montosis in planitiem, expellentibus nivibus, gelu, ventis, descendant mitiore aërem,

ausos (Tit. Liv.). — *Praesidiis* firmando moenia. — In *mihi* invisum locum.

Intercedere potest etiam adverbium; v. g.: *Ad bene beateque vivendum. Ad recte discendas litteras graecas. — Praeterea particulae «ne, ve, que»; v. g.: Exque iis - Deve coloniis. — Postea ea - Cumque libellis —; nisi tamen adiungit praepositiones «ob, a, ad, apud, sub»; v. g.: Ob eamque causam (Cic., Acad., I, 4, 16). — Identidem coniunctiones «et ... et; aut ... aut; vel ... vel»; quandoque ordinantes «vero, autem, enim»; v. g.: Post vero Sullae victoram. (Cf. BERGER, p. 314).*

ciborum copiam quaerentes; at nihil ex hisce dabit quod conveniens existimari hirundinibus et coturnicibus possit, quorum demigrationes indicant inesse iis commune consilium, astronomicam et geographicam scientiam, leges denique, quibus regantur, congregentur, deducantur ad transmarinas regiones, quas pleraque ex illis nondum viderunt, quippe ortae in regionibus nostris aestate nupera. Quis convocavit ad litora maris? Quis monuit ne, adversis ingruentibus ventis, iter suscipiant? Quis ut in ripis morentur, donec non modo propitia sint viaturis aurae, et secundo flamme vehantur, sed harum tamdiu perseveret halitus, quamdiu sufficiat ut optata terra potiantur? Et quis ita moderatur abeuntes, ne aberrent a proposita meta, dum subter, circa, nihil apparel praeter immensos et uniformes caeli marrisque tractus, idque interdiu, idque noctu? Numquid siderum adspectum, vicesque norunt?

Haec instinctu fieri dicimus, qui pars quaedam aeternae Providentiae est, qua, etsi minima, servantur, diriguntur, qua in numero, pondere et mensura singula disponuntur et omnia. Sed nonnullis placuit amovere Deum, et sine ipso adstruere, quae mira contigunt. Quem in laborem, audacem quidem, Darwin et Wallace incubentes eo devenerunt, ut adstruerent migrationes huiusmodi ab animantibus iam inde fuisse susceptas, quando sensim et pedetentim de die in diem a rigidioribus in mites temperatasque descendebant; retro vestigia rerum referrent, ubi, veris adventu et aestatis, minus aestuosa, quae iampridem liquerant, loca requirent. Sic quae Apennina iuga incolebant aves, autumno veniente caepita sunt linqui, Apuliae et utriusque Campaniae coepitae sunt frequentari planities; hieme autem altius et vehementius urgente, quae nunc sunt sub Tyrrheno mari et Siculo, et Ionio, tunc nondum pelago obruta loca, habi-

tabant, et Africam usque tepidiorem petebant.

Ita millennis actum; assuetumque migrationibus huiusmodi genus omne. At ubi ex Gaditano freto irrupt Oceanus, dehiscentibus terris, quae inter Mauritaniam, Hispaniam, Libyam et Italiam sunt, ubi

*Piscium summa genus haesit ulmo,
Nota quae sedes fuerat columbis,
Et superiecto pavidae natarunt
Æquore damae,*

*Omne dum Proteus pecus egit altos
Visere montes;*

quum assuetae migrationibus terrestribus volucres loco terrarum undas invenissent, pennis credidere sese, et longe separatam undis recentibus Africam quaeviserunt. Eadem circa redditum gesta sunt; atque ita migrationes huiusmodi non sapientia servatoris Numinis, non praelucente instinctu, sed casu obvenerunt; dein usu et habitu, quasi naturali quadam lege constituta, steterunt, atque migrationis annuae leges singulas avium species, olim tantummodo errabundas, vinxerunt.

Quidquid fuerit, miror hosce viros illa vidisse, quae tot saeculorum millibus antea acciderunt, illa scivisse, quae monumentis nemo tradidit, quae nemo scivit ante eos; at graviori haec opto firmata argumento. Non enim me movet gratuita hypothesis, quem unice, quoniam de factis agitur, evidencia facti moveret.

At si quid concedi posset hisce migrantibus ut viverent, quid concedere possumus quum nunc agatur de migrantibus ut pereant? Esto quod illae atavarum atavae volucres primum demigrarint, ut pascerent in uberioribus tepidioribusque regionibus; esto quod migrantes et ultrius abiturae, quoniam mare erat ubi olim nota et hospita tellus, arbitratae non esse mare sed flumen, sese alis crediderint et migraverint primum, dein opportuna tem-

pestate redierint; esto quod vivae natos de migratione docuerint; quid, quaeso, est quod sint aliae migrationes, e quibus nemo redit retrorsum, quia morte operiuntur eunes, atque idcirco neminem de ineunda migratione monere possunt? Ac tamen migrationes huiusmodi sunt, eaeque nec rarae, nec insolite; quid si dixerit nec incertas, nec anticipites, sed quasi plus minusve certo tempore et, cometarum quasi lege quadam, redeuntes?

Nomina facimus, resque adducimus satis cognitas, quippe in Norvegia accidunt, ubi modo triennio, modo quadriennio, fit agmen rodentium animalium, quae decumanos sorices ferme corporis mole aequant, et proprio locorum nomine vocantur *Lemmingh*. Hi a Scandinavis Alpibus in Atlanticum Oceanum pergunt recto itinere, atque, ubi stetere ad litora maris, ultra natatu aequora tentant. Visne scire multitudinem innumerabilem? Collettus auctor est, qui testatur se anno MDCCCLXVIII quindecim horas integras navigasse in Oceano turba Lemmingh horum undique circumfusus; atqui navis erat velox cursu, neque segnus procedebat in illum natantium populum, e quo nec unus quidem superfuit; nam aut fame, aut defatigatione, aut undarum aestu, aut omnibus hisce simul pereundum singulis fuit. Referamne quod Collettus adstruit dicens haec fieri, quia olim, ubi nunc est Oceanus, illic montes terrarumque tractus fuisserent? Fateor Lemmingh uti geographia nimium obsoleta, quae ad minimum sex annorum millibus antiquior sit. Romanes autem retur ista fieri, quia Lemmingh fallit Oceanus; nam hunc non nisi fluvium, instar eorum, quos peracto itinere transeunt, esse arbitrantur. Miror et hunc, cui peritura illa agmina opiniones suas crediderunt; agmina inquam ab Alpibus venientia et maris immensi spatium oculis dominantia. Sed alio maturemus.

Cur desperatae hae gentes conferta

acie in interitum voluntarium ruunt? Si nimis frequens populus, inter se pugnarent pro esca et cavea. Nihil proeliorum; nemo insequitur. Ergo quae causa viae? Latet. Nec minore arcano obvolvitur causa, qua hae coloniae mortis tertio, vel quarto quoque anno aeternum non reditiae mittantur. Qui enim apponet esse propitiā temperiem caeli et soli copiam generationibus quarto quovis anno, et ideo expelli, hic nubes nubibus infuscabit, quum nihil praemanibus illi sit, quo probet quae loquitur. Atque hoc praesertim assurgit ab iis, plura esse quae explicare velimus, nec minora tamen quae explicare nesciamus. Nonne meministis? Multum temporis non defluit, quum in urbe Topeka, quae non ultimum profecto inter oppida americanae regionis Texas est, tanta fuit repente papilionum, quibus nomen *Anoxia Plexippus*, copia, ut nemini licet per aperta sub dio versari, ut vaporitrahæ et currus quominus procederent prohiberentur; nam sulcos rotarum ita impleverant, ita cumulaverant, ut, iis oppletis, rotae libere vagarentur. Quod pariter paucis ante annis factum est in Nebraska ad Unadillam, ubi dum idem terris contingit, alia agmina in legiones coacta et exercitus atris quasi nubibus et solum opacabant, et caelum diemque simul auferebant ex oculis incolarum, lentoque volatu in meridiem pertinebant. In urbem Lincoln anno 1890, advesperascente die, tot *hydrophili*, coleopterorum genus, repente adventarunt, tantoque impetu ferebantur, ut viatores a via prohiberent, et quasi grandinis nimbus in vitra fenestrarum, in facies, in portas irruerent sonanti crepitum, lucemque electridis in vias obruerent. Vieper in Iava insula, in Sumatra, quinimo et apud Celebem, papilionum agmina, qui *Catopsilia Crocales* nominantur, vidiisse refert, radentia ferme solum, et vallium sinus, collumque ardua aequa semper ala sequentia. Cohors ex

hisce, stricta, conferta, non tamen quinque latior metris, talis attamen ut ferme tristes perpetua videretur, apparuit mirabilis visu insigni foeminae De Meuron Wolff in Helveticis: in pago ad Vaud super oppidum Grandson: lente abibat; duas tamen horas in abeundo a meridie in septentriones consumpsit. Quinimo Ficalbius doctor animadvertisit in mari latos huius tractus et spatia cadaveribus papilionum obiecta e specie illa, quae *Vanesia Cardi* appellatur. Atque iis, qui matutini surgunt, interdum contingit exercitus ex hisce respicere, quae a litore volant quasi transmarinas pterent regiones; devota proculdubio morti acies in fluctibus.

Ecquis igitur, et undenam impetus, quo haec animalia adiunguntur? Darwin ipse fatetur minime explicari posse deficientia cibi, necessitate quaerendi alio liberam regionem, et per sexcenta similia, praesertim si horum indoles minime migratoria sit, sed domiseda; quinimo quum neque soleant in societate vivere, nec quaerere societatem.

Est autem et alia migratio mirabilis, et haec locustarum, bruchorum. Num de locustis loquar in Libyphoenica apud Tunesim regione? Idem saepe vaporivehis obiex et impedimentum. Num climaces recensem? Etiam ex his conflantur exercitus, etiam ex hisce obtegitur via, etiam hisce iter in interitum.

Sed et scimus, in America praesertim formicarum esse migrationes, flagellum regionis ingens, quae multa chilometrorum milia obtengunt abeentes, vastantes, siccantes omnia, resides, segnoresque incolas, quotquot sint, interfactae, voratae, donec aut mare inveniant, aut immensa illa fluenta, quibus, dum tranare tentant, rapiuntur, fluctibusque obruntur. Howard auctor est in *Insect Life* miriades blattorum pertinaciter certo die obsedit domum, qua habitatores expulerunt frusta re-

pugnantes pluribus horis, et exterminium in venientia agmina scopis, everruculis, quibusvis poterant argumentis tentantes. Vincebat multitudo vim, ac foedis advenis prope relinquendum erat hospitium, nisi consilium homines adiuvasset. Hi enim igne, cinere ardent, prunis obiicem, quasi aggerem, constituerunt. Quis acarum turpem *Glycephagum cursorem* ignorat, cui vita graveolens est in corruptis? Atqui ex hisce immundis agmen Banfleur oppidum ita occupavit, ut stromata, supellectiles, cibos, armaria, parietes, vivosque homines repente prorsus obtexerint. Sulphureae aspergini, sulphureo pulveri, sulphureo fumo in tantum non cessere in quantum vitam ad ultimum amisere.

Possim addere plura; sed ne longior ac molestus sim, heic finis esto.

P. A.

VISIONES ROMANAЕ

NYMPHAEUM.

Ut prius instituit pagum, valloque quadrato condidit aeternum Romulus imperium, Mercurii et Fauni, Iuturnae, et fonte Lupercae dux gregis incumbens ore trahebat aquas. At septem colles cum Roma amplectitur, Urbis tum crescunt circum moenia tuta novae, quae centum includunt rivos, vallesque silentes, delicias pecudum, deliciasque hominum. Fontibus et domus ornatur, rorantur et agri, atque Deum sacris tempula piantur aquis. Interea fulvum civis sibi congerit aurum, atque auro vitae commoda grata petit. Non armenta boum pecudumque, aut iugera terrae sufficiunt illi; balnea, stagna capit. Marcia tum Roman ducta est, celeberrima aquarum, garrula Pelignis montibus exsiliens. Condita seu currit saxosis ductibus altis, seu fovea occulta defluit unda ruens. Frigida et ardorem lenit, dulcissima et haustu est, munus et hoc Romae creditur esse Dei. Copiam aquae magnus monstrat fons atque de-

[corus,

qui nunc in vastis murmurat Exquiliis. In medio, Herculei Tritonis colla lacertis compressus, lympham piscis ad astra iacit, quae caelo attinco spumosa relabitur; altam plurima et in concham fistula portat aquas. Naiades et quatuor resupinum pectus ad auras opponunt, cupidae et frigora amoena bibunt. Seu manibus volucrum depellere pectore lympham tentant, aequoreis seu dominantur equis, seu super extentae stant monstrum, corpus an-

[lum

undique desiliens molliter unda lavat.

Unda eadem refluit; manet idem in saecula no-

[men,

ut magis Urbs crescit, crescit et unda simul. Altera splendidior facies sed fontis in Urbe adstat, quam mirata advena turba videt,

restat et obtutu tacito, dein marmore sculptas

effigies laudat, monstra marina stupet.

Marcia quantum algens, tantum purissima Virgo

[est,

lene caput serpit, ductile flumen adest.

Errabat quondam Legio sitibunda per aestum quaerens quo posset fonte levare sitem, obvia cum miseris venit, sic fabula, Virgo pastor; Dux illi talia verba refert:

Parva gregis custos, pulcherrima virgo, Salonei,

oh! quam tu miseris dulce levamen ades!

Nobis sola potes venas ostendere aquarum,

sic Venus et Pan, te, numina sancta iuvent!

Nos sitis excruciat, nostra haeret lingua palato;

si cordi pietas est tibi, confer opem.

Vix parvas Virgo scatebras ostenderat, illas et plenis galeis, fauce et arente trahunt.

Dum virtus animusque redit, tellure refossa occultos latices fluminis inveniunt.

Ducitur et Romam novus hic decursus aquarum, undaque Nymphaeum confluit in Trivium.

Serpit lene caput, sed nunc est marmore onustus

fons, cuius praecens obstrepit unda fluens,

quam sitiens bibit indigenus, bibit advena et

[hospes;

Virginis assiduas urna ministrat aquas.

Cur vastam in concham peregrinus ter iacit as-

[sem?

Ut Romam redeat postulat augurium.

Cur, pede fallente, in terram si labitur, altos laetosque emitte virgo puella sonos?

Nam tunc, fama refert, innuptae sic Hymenaeus annuit optatum flammeo adire torum.

Quas alias referam? Felicem seu Sabatinam,

quas alias avide florida prata bibunt?

Sunt quibus et vires aliquas Natura medelae addit: Sancta, Acris, Claudia, Lancisia.

Et velut aeterna unda fluit, sic Roma manebit aeterna, et turba huc undique conveniet

usque nova atque eadem; renovant ut flumina fontes, assidue ut primam comprimit unda sequens. Roma aeterna manet, populis aeterna magistra, Fas et Iura colit, Iustitiamque docet.

Romae.
TITUS BELLATRECCIA.

MEDICAE NOTAE¹

De medicinae ortu, obiecto et fine.

Ne ἀμεθόδως agere videar, usitata hanc tenus et in scholis trita mihi quoque calcanda erit via, atque pauca quaedam de medicinae natalibus dicenda, quo innotescat omnibus, quibus medicina cooperit primordiis, quibus cincta pomoerii, et quomodo habitum suum experimentorum ope nostro hoc tempore institutorum longius nunc extenderit. Et nemo quidem, opinor, inficiabitur, Deum saluber-

¹ Collectione cum superiore anno expleta praceptorum medendi generalium, quae ex adversariis quibusdam manu scriptis, in Romana Casanatensi bibliotheca asservatis, depropromsimus, ne de medicinae argumenta et in posterum in commentario hoc nostro deessent, ac simul ut ostenderemus quam facile, expedite, et etiam eleganter haec per saecula latine, neque in Italia solum, pertractata fuerint, excerpta aliquot ex operibus Iohannis Iacobi Waldschmidt, clarissimi, ineunte saec. XVIII, archistar Hassiaci et Academiae Marpurgensis medicinae et physicae professoris, in nostras paginas revocare constituiimus; simulque vocabula plura iam in re adhibita doctis iis offerre, qui nostris diebus in nova artis medicinae lexica conficienda tum Parisiis, tum Romae, ut nunciant, incumbunt. Quin imo, et ad hunc finem, notulas ex parte nostra addemus vocibus iis, quae vel minus propriae nunc nobis visae fuerint, aut latinis iam existentibus suffici valeant. Quum autem, in prolegomenis, quae hodie edimus, Auctori philosophari placeat, notabimus etiam quae, nostro iudicio, reprehendenda, vel, saltem, explicanda in hac provincia occurrant. — A. R.

rimae huius scientiae esse auctorem; is enim est qui percutit et sanat, is est qui facultatem largitur ut appropriata remedia inveniantur, et quum non iisdem in omnibus utatur viis, ea nunc casu dicimus fuisse inventa, nunc intellectu et ingenio excogitata, nunc experientia probata; hinc est quod ipsam medicinam casu, ratione et experientia sumpsisse incrementa vulgo dicant.

Quamvis autem primis temporibus medicina fuerit diaetica et chirurgica, ipsaque chirurgia, non quidem medica seu rationalis, sed practica et empirica caput extollere coepit, quod simplici tunc homines uterentur victu, atque a morbis internis fere immunes viverent, factum tamen est, ut concurrentibus variis causis nunc ex tellure suppeditatis, nunc ab astris transmissis, nunc ex novis ingestis noviter productis, varii quoque orirentur morbi, unde, urgente sic necessitate, coacti fuere homines curas et animum ad interna quoque intendere remedia; id quod primi fecere Aegyptii, quorum caput dicitur Hermes Trismegistus, auctor tabulae smaragdinae, cuius epulas degustare contendunt alchymistae et omnes qui ad mensam hanc accumbere satagunt. Ab his studiis sanitatis translatum est ad Graecos, hisque subactis, ad ipsos Romanos devolvebatur, a quibus tandem in universum fere transit terrarum orbem.

Variae autem variis temporibus fuere sectae, a se invicem tum in explicandis caussis morbificis, tum in medendi methodo distinctae, quarum prima fuit *empirica*, quae quidem inter Aegyptios olim coepit, sed ad hoc usque aevum stetit et contagio suo contaminasse videtur, quum omnis terra eiusmodi alat homines, quorum magna in curandis morbis, quorum caussas tamen ignorant, est praesumptio. Secunda est *dogmatica* seu *rationalis*, in qua principem obtinent locum Hippocrates et Galenus, conatique sunt artem

medicam sub certis quibusdam praeceptis et thematibus complecti, atque in formam systematis redigere: verum quum Galenus erronea et imaginaria fuisse imbutus philosophia, res male huic quidem cessit, ipsaque medicina non parum inde dedecoris et detrimenti passa est, ut vel hodierno tempore prudentioribus tali sub forma adhuc displiceat. Tertia dicitur *methodica*, quae quum Herculis cothurnos puerorum pedibus applicare voluerit, sponte sua cecidit atque penitus expiravit. Quarta est *secta spagyrica, chymica, hermetica*, cuius asseclae adepti filii artis vel alchymistae vocantur, ad quos helmontianos, tachenianos, sylvianos omnesque, qui philosophi per ignem audire malunt, referimus. Quinta est quae de principiis dogmaticorum et chymicorum participans *dogmatico-hermetica* dicitur. Sexta est *dogmatico-mechanica*, quae κατ ἔξοχην *rationalis* vocatur, atque lucem suam ex philosophia Renati Des Cartes, nec non corporulari Gassendi aliorumque recentiorum foeneratur.¹ Ex quo enim haec philosophia caput suum extulit, novum quoque incolis regni medici ortum est sidus, ipsis aegrotantibus certiore spondens salutem. Nam hac ex philosophia habemus quod morborum parentias per suas caussas evidentissime explicemus, quod ipsos morbos denudatos et tenebris evolutos in apricum ducamus: quod oeconomiam animalem per motum et figuram interpretemur, nihilque admittamus, quod non clare et distinete vi principiorum mechanicorum percipere possimus. Et denique quod remediorum vices et operandi modum ad captum omnium describamus.

Difficile equidem est, fateor, ipsam artem medicam ad certum aliquod redi-

¹ Qui quantopere artem medicam reapse iuverint, videant sapientiores. Philosophiam profecto haud multum;... numne potius implicuerunt?

gere systema, quum primo novi subinde oriantur morbi, novus atque insolitus quandoque per aera volitet aether, nova etiam ex ipsa tellure emergant concreta, et insolitis nunc vesci soleamus alimentis; deinde non omnia forte nobis adhuc sint perspecta, quae ad cognitionem corporis humani alimentorum et medicamentorum requiruntur; facit tamen solita illa recentiorum philosophia, ut ipsam quoque medicinam sub certam atque philosophicam vocemus scientiam, atque ex ratione cognoscere adlaboremus, quid humeri nostri possint, quid ferre recusent: hoc est philosophamur in explicandis corporis nostri functionibus, in indagandis caussis morborum eorumdemque phaenomenorum ipsos concomitantium, nec non in determinando quod corpori nostro proficuum, quid noxiū sit, quibus status eius naturalis conservetur, vel labefactatus restituatur; sicque ipsam medicinam pro parte philosophiae agnoscimus, quum eius obiectum, corpus nempe humanum, aequo extensum sit ac reliqua corpora, et pari iure motui et divisioni subiaceat, ut nullam in eo mutationem vel concipere etiam possimus, quae non in motus, figure et situ particularium partes tum solidas, tum fluidas constituentium mutatione consistat.

Definimus autem medicinam, quod sit ars sive scientia integrum corporis humani sive statuae humanae viventis fabricam conservandi, et labefactatam convenientibus alimentis et remediis restituendi.

De vero genere diu disceptatum fuit a medicis; quam controversiam facile exponemus, si dicamus artem et scientiam pro genere ponи posse. Quippe medicina est ars, si chirurgiam species et modum praeparandi medicamina; est etiam scientia dum aequo in ea rerum per caussas cognitionem instituimus ac in aliis scientiis, dum naturam sanguinis ceteraque fluida

per principia philosophica explicamus, ipsasque qualitates rerum omnium ad forum medicum pertinentium ingenii philosophici robore exhaerimus, ut nihil inaccessum aut extra intellectus ambitum possum amplius videatur. Verum quidem est medicinam a recto trahite longissime deflexisse, dum hodierni practici cum veteribus ad experientiam magis attendunt, quam ad rationes, ipsorumque effectum per sensus cognitionem pro fundamento medicinae potius habere volunt, quam rectam rationem. Interim error ille non obstat, quominus intellectus lumine veram atque solidam scientiam medicam acquirere possimus, atque p[ro]ae illis morborum caussas, et remediorum vires per evidentes consequentias explanemus.

Obiectum tum contemplationis, tum applicationis est statua humana vivens, sive corpus humanum vivens, cuius vita et sanitas in elegantissima illa et stupefacta fabrica omnium partium corpus humanum constituentium consistit.

Sunt quibus displicet, quod corpus humanum cum horologio aut alio automato comparemus, quod haec vita sint expertia, illud vero vitale sit a principio vitae interno vitam habens. Enimvero, quid in vitali illo automato praeter motum reperitur, et quas, quae, edit functiones, quas non certos motus rectius vocaveris? Vivere dicitur quia augetur et nutritur; sed anne propterea aliud tibi finges principium vitae, quod non sit materiale et certo modo modificatum; aut quod per motum, figuram et situm non agat? Quae ut clarius percipias, notari velim, duo in homine reperi agenda principia, quorum unum est *substantia cogitans*, alterum *substantia extensa*. Illius vita et esse actuosum consistit in cogitatione; huius vero in extensione certo modo modificata, a qua caloris succique nutricii distributio dependet et anima corporis vocatur, atque in fluidis potissimum, p[ro]ae-

sertim autem in sanguine consistit.¹ Nemo, opinor, ibit inficias, in homine diversi generis operationes reperi, quarum quae-dam soli menti, 'quaedam soli corpori, aliae toti composito attribuuntur. Quae enim citra cogitationes peraguntur, ita ut mens ipsarum plane non sit conscientia, et quamvis cogitationes suas ad illos intendant, nequaquam tamen propterea alacrius eduntur, quales sunt chylificatio, sanguificatio, sanguinis circulatio, caloris dispensatio, succi nutricii assimilatio aliaeque plures, haec ad solum corpus² referuntur, et a mechanico dependent principio. Quae vero nihil nisi certum cogitandi modum dicunt, quales sunt velle, nolle, percipere, sentire,³ etc. proficiscuntur ab anima rationali et ad eam solam referuntur, quum cum motu vel figura nil commune habent. Tandem, quum duae hae substantiae certis sub legibus a Deo sint coniunctae, vel certus motus corporis, et praesertim cerebri eiusque glandulae pinealis sequi debeant certae cogitationes mentis, et vicissim certae cogitationes mentis, et certi motus corporis, homini sive totius compositi vita in mutuo hoc commercio ponitur, mors vero in eiusdem cessatione totali; quapropter eiusdem attributa, quae et cogitationem et motum involvunt utrique principio, diverso tamen respectu attribuuntur; verbi gratia ambulatio omnesque motus arbitrarii.

Ne itaque eiusdem operationes et actiones confundamus, ipsaque quadrata rotundis misceamus, naturas rerum obscu-

¹ Id vero constat esse praeiudicium quorumdam veterum, opinantium animam residere in corde, in renibus, in iecore aliave corporis parte: nemo autem ignorat diffusam eam esse toto corpore, nec tamen dici posse eam corpore contineri; sed potius corpus ea contineri.

² Scilicet vivum, idest anima informatum, quae in homine una est, eaque ratione praedita.

³ Quarum rerum quasdam anima per organa exercet.

rando et suum cuique non attribuendo, ipsum medicinae obiectum per statuam humanam exprimimus, quae varios pro varietate obiectorum eam affluentium ciet motus automaticos, ut non ineleganter machina hydraulico-pneumatica vocari posset.¹ Huius tanta est dignitas, ut sibi soli propriam scientiam medicam vindicet, arteisque veterinariam brutis medicis relinquit, ne mulo-medici cum dogmaticis et rationalibus confundantur.²

Finis medicinae est mederi et fragilis huius machinae fabricam quantum in artis est potestate sartam tectamque servare, aut fractam et labefactatam resarcire, et in integrum restituere. Cui scopo inserunt alimenta et medicamenta, nec non manuales operationes rerumque aliarum ad usum et conservationem vitae conferentium legitima administratio.

E quibus palam fit universam medicinam ad quinque partes ceu totidem libros commode referri posse, nempe ad physiologicam, pathologicam, semioticam, hygienen, et therapeutica; nisi forte semiotica diagnostica ad therapeutica cum Ettmullero vocare velis. In physiologia traduntur fundamenta status naturalis ipsaque fabrica corporis humani, et tota oeconomia animalis ibidem describitur. In pathologia causae morbificae ipsique morbi eorumdemque symptoma. In semiotica signa diagnostica et prognostica exhibentur. In hygiene pracepta diaetetica et prophylactica docentur. In therapeutica medendi methodus cum remediis e triplici regno, et tribus fontibus desumptis, describitur.³

¹ Quae tamen, ut planum est, nonnisi allegorice dici possunt.

² Hodie tamen ars veterinaria multo altius evecta est.

³ Quamquam disciplinae medicae sunt hodie immensum auctae, facile tamen ad haec capita adhuc reduci possunt.

SAPIENTUM PERVESTIGATIONES

A RADIOPHONICA VATICANA STATIONE
LATINE VULGATAE

NOTITIAE.

DE QUIBUSDAM ANIMALIUM EXEMPLARIBUS
MARSILIANIS.

In Regiae studiorum Bononiensis Universitatis museo, animalium descriptioni accommodato, nonnulla, Alexandro Chigi doctore curante, celenteratorum exemplaria asservantur.

Quae quidem, e copiosissima illa ac ditissima, quam L. F. Marsili Comes « Scientiarum Instituto » anno MDCCXXV dono dedit, collectione excerpta, Antonius Neviani Lyncaeus in animadversionibus quas nuper tradidit pontificiae Academiae Scientiarum, accurati illustravit relate ad illa quae in *Histoire physique de la Mer* idem Marsili tradiderat ac descripserat.

Id praecipue Auctor voluit monere, inter exemplaria cognitum atque constitutum esse « genotypum » illud, Corallii Rubri, quod tanta cum diligentia in suo probatissimo opere Marsili Comes describit pingitque.

DE SPECTRO SOLARI INFRARUBRO PHOTOGRAPHICE DESCRIPTO.

G. Herzberg dr. apud supremam scholam technicam Damstadii in reproductione photographica spectri solaris infrarubri usque ad undae longitudinem duodecim millia et nongenti angstrom pervenit.

Reproductionum a Mecke et Baumann anno superiore peractarum maxima fuit ad circiter undecim millia angstrom.

Laminae photographicae, quibus Herzberg usus est, sunt ab officina Agfa paratae pro radiis infrarubris, et earum sensibilitas maxima est ad circiter undecim millia angstrom.

Photographia reproducit in laminis ab Herzberg obtentis spectrum primi ordinis per reticulum obtentum.

Bene apparet zona absorptionis ex vapore aqueo cum sua multiplex structura ad undecim millia et recenta angstrom.

Insuper apparet vitta oxygenii atmospherici inter duodecim millia quingenti, ac duodecim millia septingenti et quinquaginta.

PISTOLARUM COMMERCII

De renovando apud omnes gentes
latinae linguae usu.

« Almae Romae » Moderatores clarissimo viro IGNATIO WIENIEWSKI, a Secretis « Societatis Linguae Latinae usui internationali adaptandae » s. p. d.

Quod humanissimas litteras tuas in hisce paginis, superiore numero, ediderimus, satis superque tibi fuerit quanti eas fecerimus; ceterum vix Societas ista vestra constituta est, amplissime eam, mense Ianuario MCMXXXIII, commemoravimus.

De internationali coetu philologorum creando, cuius sit nova verba novis rebus exprimendis ad trutinam vocare, atque deinde in glossarium ad rem componendum admittere, non est quin ulteriora iis addamus, quae, hunc annum auspicantes, duobus ante mensibus, scripsimus: in hoc unice insistere liceat, nempe ut coetus de quo agitur ex authenticis — sit venia verbo — latinae linguae peritis constet, quorum sapientia, rerum cognitio atque exercitatio satis praestent, ipsos revera ad restituendum latini sermonis commercium esse intenturos; sermonem dicimus cum saeculari structura sua, peculiaribus suis notis, atque, ut ita dicam, immunitatibus, et quidem vocabulis suis, scilicet non peregri-

nos effingendo, quum non sit necessitas; eo magis quod abunde notum sit Latinos ipsos idem vocabulum a propria et singulari ad generales significaciones ex adjunctis (forma, figura, usu, etc.) transferre non dubitasse.

Non igitur ad latinae linguae communicationem inter cultos viros redintegrando de vocabulis tantum actio est, sed non minus, nisi immo maxime, de latina anima, tamquam re vitali, in sermone suo revocanda, quae in colloquiis — voce et scriptis — (quid enim epistola est nisi mutuum inter absentes colloquium?) — exprimi incipiat. Quamobrem ambabus manibus plaudimus vobis, qui felici Minerva eo iam pervenistis, ut « in gymnasiorum Polonorum programmatibus colloquia latine inter magistrum discipulosque praescriberentur ». O utinam et in aliarum gentium scholis id pariter fiat! Navis iam recta secundisque ventis portum peteret!

Neque minus gratulamur, apud vos tirones esse, qui « epistolarum latinarum commercium cum sodalibus externarum gentium faciant »; quibus eorumque clientibus, si utile id communi causae evadere possit, locum et in nostris paginis libenter offerimus.

Denique quod de propositionibus Nationum Societati subiiciendis est, id habebatis, ad opus nostrum, quodcumque valiturum sit, vobiscum conferendum, promptos usque et paratos nos esse.

Durate, et vosmet rebus servate secundis!

ANNALES

Aethiopicae res.

Abyssinorum gubernium discrimen cum Gallia per publicas offensionis excusationes refectionemque damnorum com-

posuit; de Italico vero, quod res praesertim de finibus agatur, proposuit ut inter utramque partem territorium neutrum constitueretur, donec coetus legatorum mixtus fines iterum recognoscat, definiat. Accessit propositioni Italia; non vero intermisit illuc copias suas ad cautelam mittere.

* *

Gallorum Anglicorumque administrorum conventus.

Gallorum Anglicorumque administrorum conventus Londini habitus, communibus et ipse de servanda per orbem universum pace consiliis est conclusus. Affirmatum est propositum tum omnibus illis voluntatibus obstanti, quae ad belli apparatus intenderent bellique pericula augerent, tum civilem rationem persecundi ad animorum conciliationem mutuo opere procurandam: quod si ex Versaliensibus pactionibus nulli nationi facultas est copias suas praeter illic constitutas augendi, visum tamen est generales regulas ex liberalis universorum negotiationibus manantes ita decerni posse, ut quae nunc contentio animorum est, in alternam fiduciam convertatur. Id de Germania ad amissim dicendum est; quae vero, paribus iuribus per huiusmodi cautiones acquisitis, in Nationum Societatem redire deberet. Praeterea Galli Anglicique administrari statuerunt ut Italicam, Germanicam, Belgicamque civitates vocarent ad singularem conventionem cito serendam, per quam nationes quae ad eam accessurae sint, mutuo aërearum copiarum suarum auxilium illi ipsarum sint praebiturae, quae alicuius ex partibus contrahentibus causa, aëreo incursum immerito obnoxia fuerit.

Rata denique sunt quae de servanda Austriae libertate superiore mense inter Italicarum rerum Duxem Mussolini, et Gallicarum exterarum Laval constitutum

fuit; de quibus profecto quo certior fieret, gratiasque ageret, Austriacus Cancellerius Lutetiam Parisiorum primum, ac deinde Londinum visitavit.

POPLICOLA.

VARIA

Ratio progrediendi in bellis gerendis a populo Romano usurpata.¹

Qui bellum gerit pro animi arbitrio, nulla coactus necessitate, propositum finem proculdubio habet comparare imperium, et partum conservare, non amittere; ditare patriam, non ad paupertatem reducere. Ex quo sequitur, rationem habendam esse sumptuum, ne nimis magni fiant. Omnium horum naturam Populus Romanus uno quasi fasce comprehendit, dum bella gerenda esse statuisse magnis viribus, ut brevi temporis spatio conficerentur. Itaque magnis copiis in campum prodibant, et hosti obviam profecti statim dimicabant. Victis leges et pacis conditiones imponebant, aut eo coloniam, quae esset Romanorum finium custodia, deducebant; ex quo fiebat, ut brevi temporis spatio bella conficerentur, et absque magno etiam sumptu. Nam interim dum aperte bellum indiceretur, sufficiebant coloniae ad fines eorum imperii tutandas: bello publice indicto, magnis cum copiis prodibant, pugnabant, et victis graviores, quam prius, conditions praescribebant: atque ita sensim eorum potentia augebatur, et hostium vires imminuebantur. Hunc gerendorum bellorum modum servarunt,

¹ Ex NICOLAI MACHIAVELLI opere: « De republica disputationes ex prima decade T. Livii » latine reddidit H. BINDI.

donec perventum esset ad Veiorum obsidionem; tunc enim, aucta Republica, stipendum ex aerario militibus constuerunt, quo diutius bellum protrahere possent; quae res ante necessaria non erat, quum bella cum vicinis proximis gererentur, eademque brevissime conficerentur. Id autem solvendarum stipendiiorum institutum, etsi eo pertineret, ut bella quae procul ab Urbe gerebantur melius confici possent, et exercitus diutius sufficeret ad illa conficienda, non tamen desierunt in id maxime eniti, ut illa quoque quam fieri posset citissime absolverentur, et ut, victis hostibus, eo coloniae dederentur. Nam praeter communem populi Romani cosuetudinem efficiebat etiam consulum ambitio, ut quam citissime bella absolverentur; quoniam annuus erat eorum magistratus, nec triumphum ducere poterant, ni prius confectum bellum fuisset. Ut deducendarum coloniarum ratio conservaretur efficiebat utilitas, quae ex illis ad cives Romanos dimabant. Haec progrediendi ratio igitur a populo Romano perpetuo observata est in bellis gerendis, nec quicquam immutatum, praeterquam in praeda distribuenda, in qua liberaliores a principio fuerunt, quam postea, idque ob eam causam fecere, quod quum stipendia militibus solverentur, magis aerarii publici, quam privatorum utilitatis rationem habendam putarent; ut si aerarium ditesceret, stipendia solvi possent, tributo civibus non indicto. Itaque hisce rationibus factum est, ut Romanus populus ex bellis ditatus fuerit, non ad paupertatem redactus: ceteri principes et respublicae quae populum Romanum imitari nesciunt, non raro piura amittunt, quam acquirunt. Tanta erat autem Romae ditandi aerarii apud omnes cupiditas, ut eo redacta fuerit res, ne cuiquam consuli ducere liceret triumphum, ni simul magnam auri argenteque vim, et alias praedam multiplicem aerario inferret. Univer-

sum igitur populi Romani institutum eo spectabat, ut bellum brevi tempore con ficeret, hostem aut vinceret, aut excur sionibus et praeliis fatigaret et ad conditions pacis petendas impelleret; ipse vero magis magisque ditesceret.

* *

Pro iudicibus mensarum elegan tibus.

ESCARUM QUADRAGESIMALIUM ORDO:

Sorbitio ex variis oleribus commixta.
Pulpamenta ex gado morrhua, frixa.
Farinacei globuli, lycopersici suco con diti.

Anguilla assa cum salgamis.

Scriblita amygdalina.

* *

Iocosa.

TUCCIU in schola.

Magister de columbis diu disseruit, et esse inter illos, qui columbi viatores appellan tur. Tum Tuccius:

— Eureka! Causam tandem percep i, ob quam Christophorus ille, qui Ameri can repperit, Columbus sit appellatus!

Mater Tuccio:

— Heus, Tucci: dedistine fratri tuo optimam piri partem, quemadmodum te iusseram?

— Certe; ei dedi semina, e quibus, consitis, fructuosam arborem habebit.

* *

Aenigmata.

I

Ipsa gerit lapidem, quam continent annulus

[ipsam;

Litterulam dupla: corpora tota tegit.

Litterula inlecta, tritae pars restat avenae;

Pone aliam: siccis crescit amoena locis.

II
 Quadrupedantis equi collum decoro que leonis:
Rho mihi subnectas: ex me lux spargitur
 [alma.

Aenigmata in superiore fasciculo pro posita his respondent: 1) *Lepus, Lex, Su pellec;* 2) *Rivus, Virus.*

LIBRORUM RECENSIO

ARNOBII *Adversus nationes* libri VII; recensuit C. MARCHESI — Ex aedib. Io. Bapt. Paraviae et Sociorum. Aug. Taurinorum. (x-435 pag. Pretium lib. it. 28).

Corpus scriptorum Latinorum Paravianum augetur hoc volumine, quod LXII est amplissimae illius collectionis. Prodit autem volumen ex optime merita officina regia tempore opportuno: quo si bonorum hominum animos recreat iuvenum plurimorum redditus atque contentio ad nobilissima religionis christiana atque optimarum artium studia, non minus contrastat ac veluti terret complurium ad feritatem atque immanitatem veluti belluinam re versio ac prolapsus: idque mirum, quod hi perditissimi homines, Christi religioni, quam plane ignorant, abiecte insidentur atque irridere audeant, calumniantes eam dignam non esse fortibus nostri temporis civibus, quem tamen quaerent atque iactent novum nescio an veterimum alium solis, astrorum, idolorum barbarum cultum. His censeo utilissimum esse futurum si hoc pacato percurrerint animo volumen, quod Arnobius (nec enim hodie de auctore dubitare licet) eo consilio scripsit, ut ethnicos quosdam sui temporis, divinam Christi religionem calumniantes, oppugnaret.

E quo liceat haec, quibus exorditur, decerpere:

« Quoniam comperi nonnullos, qui se plurimum sapere suis persuasionibus credunt, insanire, bacchari et velut quiddam promptum ex oraculo dicere: Postquam esse in mundo Christiana gens coepit, terrarum orbem periisse, multiformibus malis affectum esse genus humanum, ipsos etiam caelites derelictis

curis solemnibus, quibus quandam solebant invisiere res nostras, terrarum ab regionibus exterminatos: statui pro captu ac mediocritate sermonis contraire invidiae et calumniosas dissolvere criminationes, nec aut illi sibi videantur, popularia dum verba depromunt, magnum aliquid dicere aut, si nos talibus continuerimus a litibus, obtinuisse se causam

putent, victimam sui vitio, non adsertorum si lentio destitutam ».

Editio critica, uti aiunt, est omnibus numeris absoluta, eleganti praefatione, copioso doctrinae apparatu, triplici indice, scriptorum qui ab Arnobio citantur, nominum et rerum belle instructa, nec incompto involuero connecta.

s. r.

DE ROBERTI SCOTTI

[34]

NAVARCHI ANGLI, ITINERE ANTARCTICO

Evaporationem etiam acceleratam esse hac re, quod scortei illi circuli, qui ad densandum obturamentis circumdati essent, frigoribus acerbitate essent perdit.

Et Georgius Simpson meteorologus, propositis proprio libello rationibus illarum regionum meteorologicis, quum de procellis, hoc est de orcanis dicere coepisset: Qui Amundseni iter legerit¹ miratus erit nomen « procellae » vix sibi occurrisse quaesi ritque qui id fieri potuerit. Et recte — inquit — quaerimus causam rei istius, quae, si ante fuisse cognita, longe aliter polus expugnatus esset: nam hodie subductis meteorologicis rationibus universis pro certo confirmari potest: procellas Angliae explorationi antarctidis tam funestas ventos esse proprios occidentali parti Liminis Rossici.

Totius autem expeditionis Scottianae hic fuit exitus. Terra Nova XIX. kal. Ian. anno 1912 e portu Lytteltonensi tertio ad antarctidem egressa est. Septingenta vi ginta chilometra taetro cum glacie certamine obtenta sunt. A. d. XV. kal. Febr. Promontorium Evanum tetigerunt. In ora

unde viginti homines conspecti sunt. Interrogant ex navi: Salvine omnes? Campbell contra ex ora: Fuisse illos ad polum, sed revertentes interisse; adesse commentarios. Statimque transgressus cum Aktinson e ubi enarrabat sortem ducis et sociorum, quibus omnibus iam in navi ornata erant cubicula. Tota igitur per navem conticescente laetitia oborta tristitia est. Ablati lecti, demissa in medios malos vexilla, obsignatae litterae reddenda mor tuorum amicis.

Ea quea secuta est nocte omnes sarcinae, omnia saxorum exempla, totus expeditionis apparatus congestus est in navem. Hibernaculum purgatur, tabulae deponuntur rerum reliquarum, postremo clauditur. Repositum illic alimentorum est, quantum satis esse duodecim sobriis viris potest vel in totum annum.

A. d. XIV. kal. Febr., qui dominicus fuit dies, post meridiem a Promontorio Evanio discessum est, primumque navigatum versus Promontorium Tabernarium. Postridie mane Aktinson cum septem viris progressus est ad collem, qui observationis dictus erat, in quo summo posuerunt crucem trium metrum altitu

¹ Cuius ego utinam accipere potuissem exemplar!